

Konferencia
ENERGETICKÝ AUDIT V PRAXI

29. – 30. november 2011, Hotel Slovan, Tatranská Lomnica

Kombinovaná výroba elektriny a tepla
Koľko a kedy je vysoko účinná?

Dr. Ing. Kvetoslava Šoltésová, CSc.

Ing. Slavomír Cifra

Slovenská inovačná a energetická agentúra

ÚVOD

Súčasný stav KVET na Slovensku (2010)

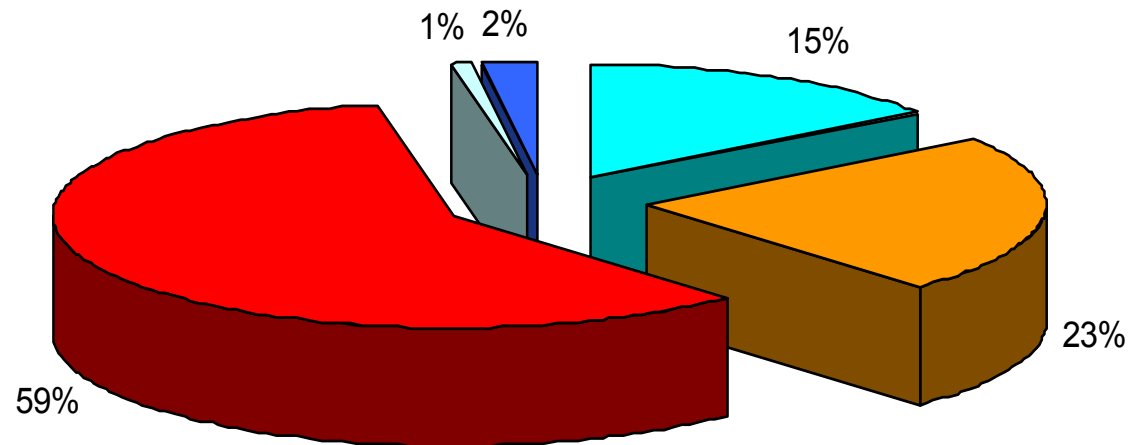
Typ zariadenia na kombinovanú výrobu elektriny a tepla	Celkový inštal. výkon [MW]	Elektrina KVET [MWh]	Využitelné teplo [MWh]
Paroplynové cykly	398	705 000	1 080 000
Plynové (spaľovacie) turbíny	25	135 000	303 000
Parné kondenzačné turbíny	1 544	1 250 400	3 716 600
Parné protitlakové turbíny	596	1 430 000	5 538 000
Spaľovacie motory	58	278 000	359 000
Spolu	2 621	3 798 400	10 996 600

Zdroj: Správa o pokroku smerom k zvýšeniu podielu vysoko účinnej kombinovanej výroby, SIEA, 2011

ÚVOD

Zariadenia KVET podľa celkového inštalovaného výkonu (2010)

---

paroplynové cykly
kondenzačné parné turbíny s odberom pary
spaľovacie motory

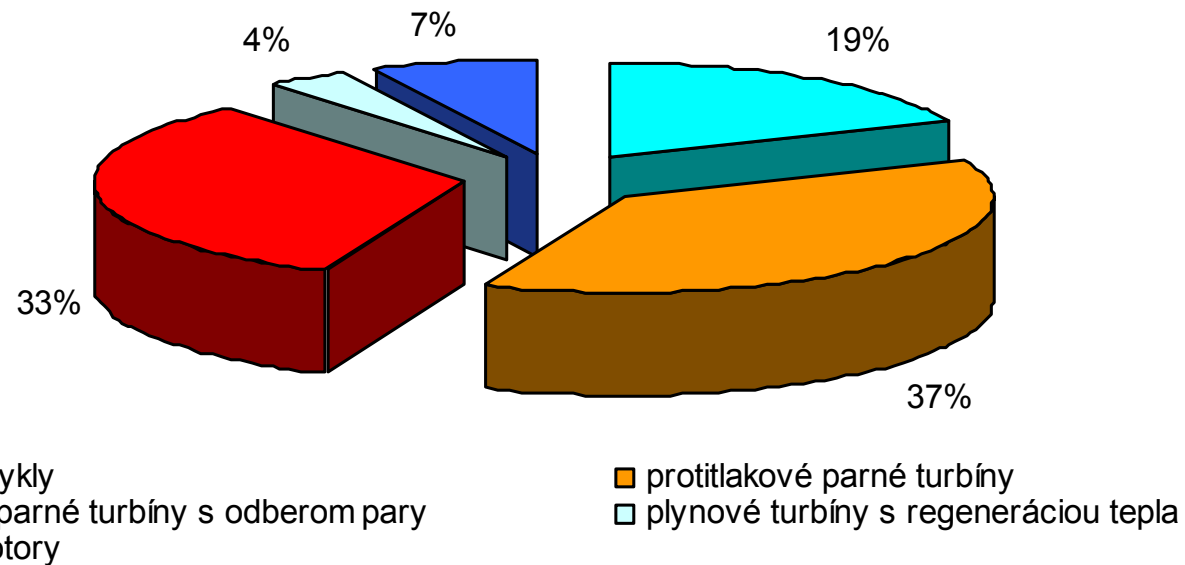
protitlakové parné turbíny
plynové turbíny s regeneráciou tepla

*Zdroj: Správa o pokroku smerom k zvýšeniu podielu
vysoko účinnej kombinovanej výroby, SIEA, 2011*

ÚVOD

Zariadenia KVET podľa výroby elektriny (2010)

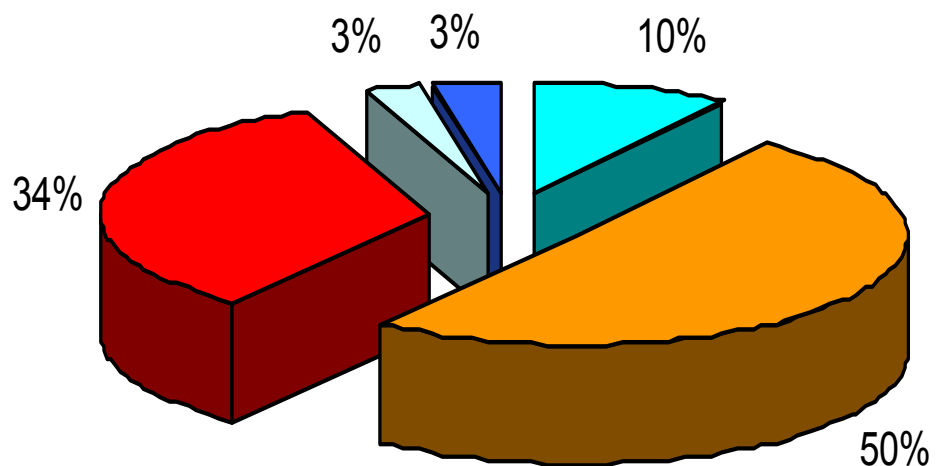

*Zdroj: Správa o pokroku smerom k zvýšeniu podielu
vysoko účinnej kombinovanej výroby, SIEA, 2011*

ÚVOD

Zariadenia KVVET podľa výroby využiteľného tepla (2010)

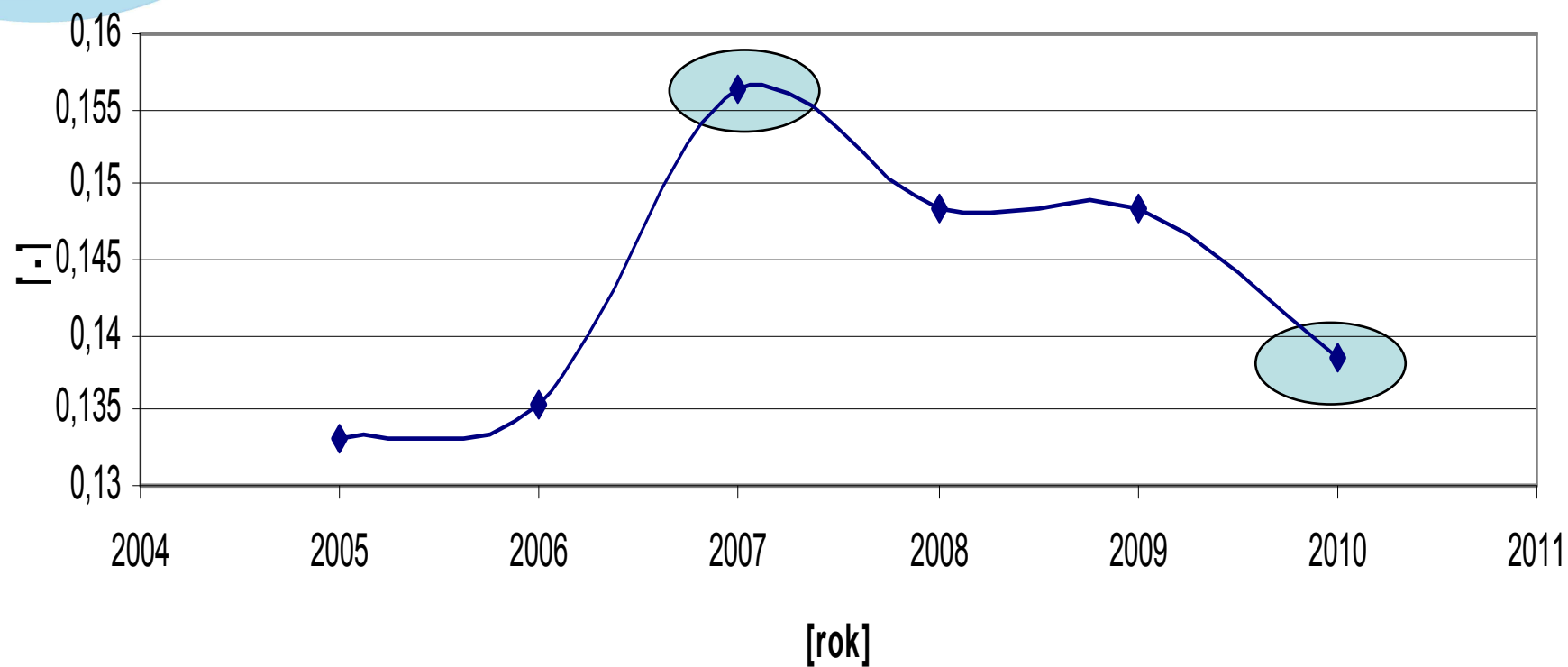

- paroplynové cykly
- kondenzačné parné turbíny s odberom pary
- spaľovacie motory
- protitlakové parné turbíny
- plynové turbíny s regeneráciou tepla

Zdroj: Správa o pokroku smerom k zvýšeniu podielu vysoko účinnej kombinovanej výroby, SIEA, 2011

ÚVOD

Podiel elektriny KVET na celkovej výrobe elektriny (podľa jednotlivých zariadení)

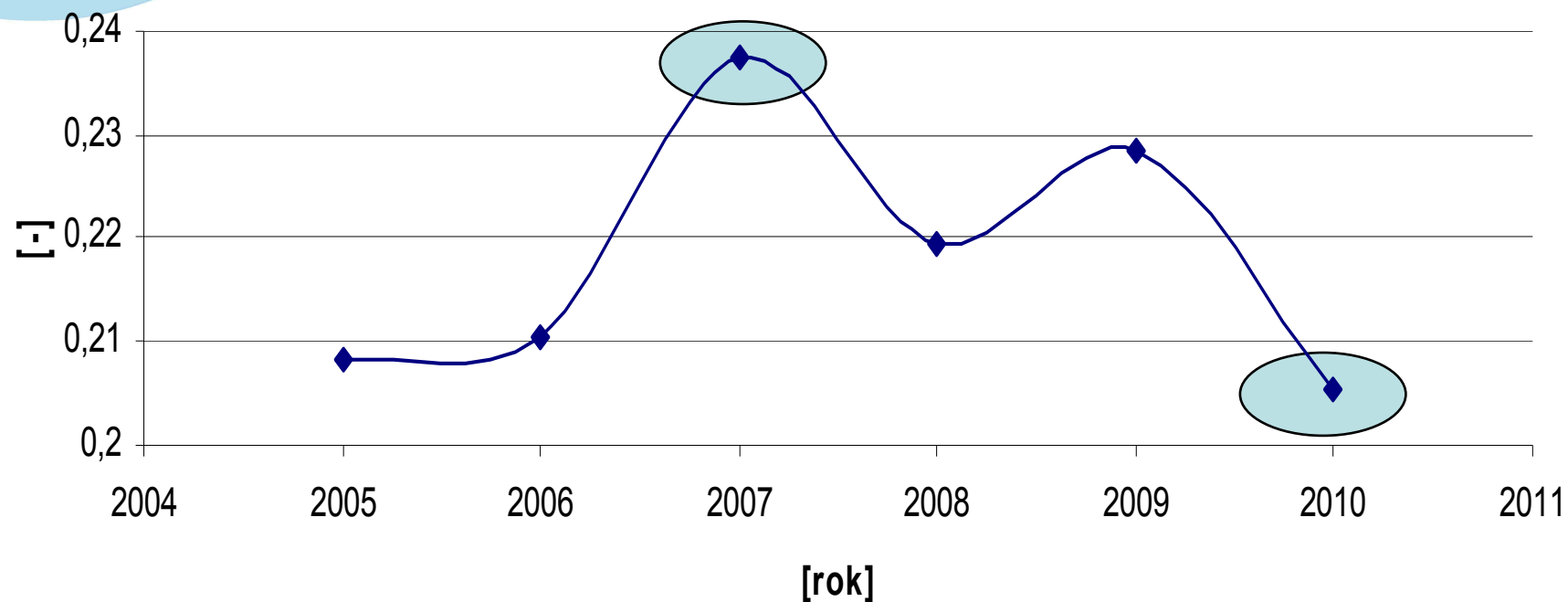

*Zdroj: Správa o pokroku smerom k zvýšeniu podielu
vysoko účinnej kombinovanej výroby, SIEA, 2011*

ÚVOD

Podiel elektriny KVET na celkovej výrobe elektriny

(s použitím štatistických ukazovateľov – napr. „c“)

Zdroj: Správa o pokroku smerom k zvýšeniu podielu
vysoko účinnej kombinovanej výroby, SIEA, 2011

LEGISLATÍVNE PROSTREDIE

Zákon č. 657/2004 Z. z. o tepelnej energetike

☐ § 15 odsek 2:

(2) Držiteľ povolenia na výrobu tepla a rozvod tepla, ktorý vyrába kombinovanou výrobou elektrinu a teplo,^{12c)} okrem povinností uvedených v odseku 1, je povinný dodržiavať povinnosti ustanovené osobitným predpisom.^{14a)}

12c) § 2 ods. 2 písm. b) zákona č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Definícia kombinovanej výroby ako technologický proces, pri ktorom súčasne prebieha výroba:

- 1. elektriny a tepla,*
  - 2. mechanickej energie a tepla,*
  - 3. mechanickej energie, tepla a elektriny.*
-

LEGISLATÍVNE PROSTREDIE

Zákon č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby

---

☐ *14a) § 4 ods. 5 zákona č. 309/2009 Z. z.*

(5) Výrobca elektriny kombinovanou výrobou je povinný

- a) vykonávať mesačnú bilanciu výroby a dodávky elektriny, výroby a dodávky tepla a využitie mechanickej energie vyrobenej kombinovanou výrobou,
- b) predložiť sumárne ročné údaje získané z mesačných bilancií podľa písmena a) Ministerstvu hospodárstva Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) a úradu každoročne najneskôr do 25. januára za predchádzajúci kalendárny rok

Vykonávacie predpisy – výpočet množstva elektriny KVET

LEGISLATÍVNE PROSTREDIE

Zákon č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby

---

☐ technológia kombinovanej výroby

1. spaľovacia turbína s kombinovaným cyklom,
2. protitlaková parná turbína,
3. kondenzačná parná turbína s odberom pary,
4. spaľovacia turbína s regeneráciou tepla,
5. spaľovací motor,
6. mikroturbína,
7. Stirlingov motor,
8. palivový článok,
9. Rankinove organické cykly alebo
10. iný typ technológie, prostredníctvom ktorej je zabezpečená kombinovaná výroba

VÝPOČET MNOŽSTVA ELEKTRINY KVET

Všeobecne záväzné právne predpisy

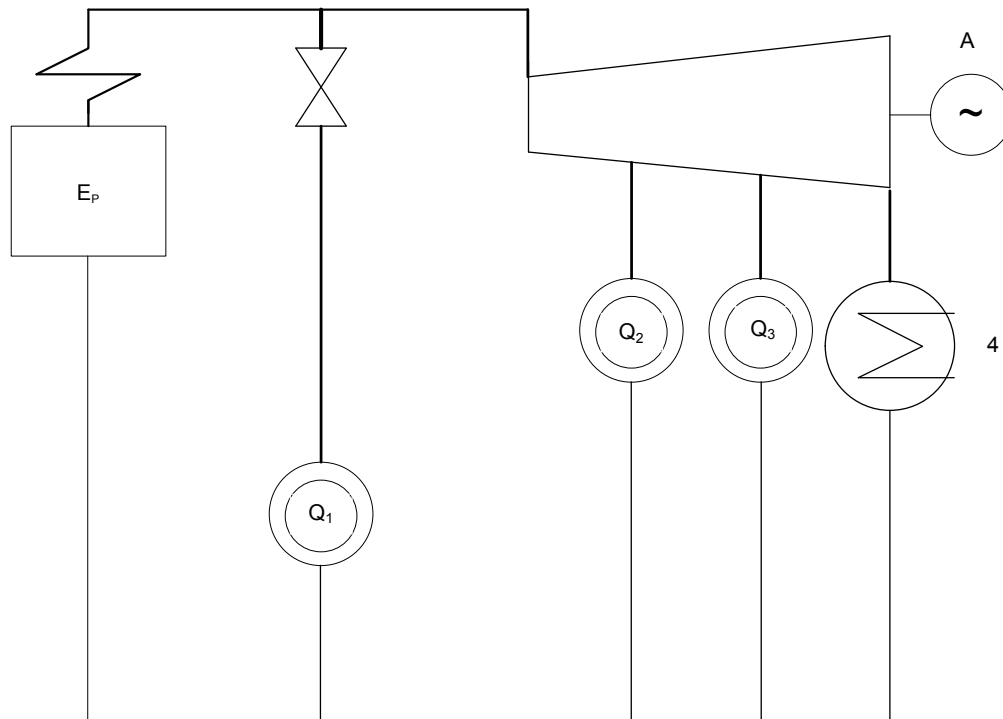

- ❑ Vyhláška MH SR č. 599/2009 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby,
- ❑ Rozhodnutie Komisie 2008/952/ES, ktorým sa zavádzajú podrobné usmernenia na vykonávanie a uplatňovanie prílohy II k smernici Európskeho parlamentu a Rady 2004/8/ES,
- ❑ Rozhodnutie Komisie 2007/74/ES, ktorým sa ustanovujú harmonizované referenčné hodnoty účinnosti samostatnej výroby elektriny a tepla pri uplatňovaní smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/8/ES
  - *pripravené nové znenie*

VÝPOČET MNOŽSTVA ELEKTRINY KVET

Kondenzačná turbína s odberom pary

Celková účinnosť?

- Celková účinnosť zariadenia sa vypočíta

$$\eta_C = \left(\frac{Q_2 + Q_3 + A}{E_P - E_{PQ1}} \right) \times 100\%$$

$$Q_{(N-KVET)} = Q_1$$

$$Q_{(KVET)} = Q_2 + Q_3$$

$$E_{P(KVET)} = E_P - E_{PQ1}$$

$$\eta_C \geq 80\% \rightarrow A = A_{(KVET)}$$

$$\eta_c < 80\%$$

VÝPOČET MNOŽSTVA ELEKTRINY KVET

Všeobecne záväzné právne predpisy

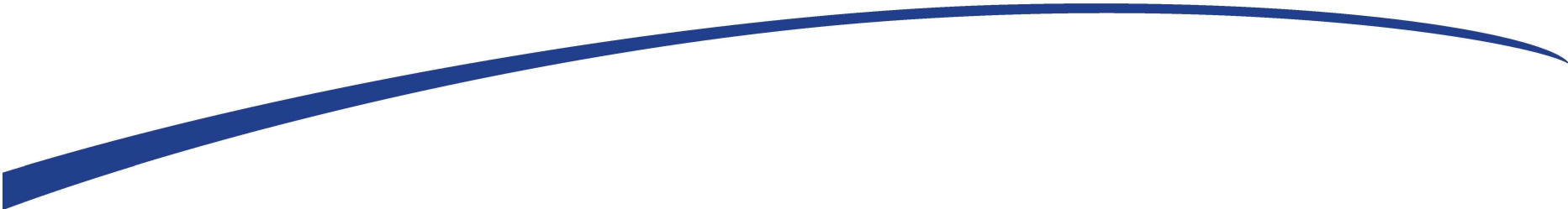
Celková účinnosť < 80% - „virtuálne“ rozdelenie

$$A = A_{(KVET)} + A_{(N-KVET)}$$

$$E_P = E_{P(KVET)} + E_{PA(N-KVET)} + E_{PQ(N-KVET)}$$

$$E_{PQ1} = \frac{Q_1}{\eta_K} \quad - \text{účinnosť kotla}$$

$$E_{PA(N-KVET)} = \frac{A_{(N-KVET)}}{\eta_{A(N-KVET)}} \quad - \text{účinnosť výroby elektriny}$$

$$\eta_c < 80\%$$

VÝPOČET MNOŽSTVA ELEKTRINY KVET

Všeobecne záväzné právne predpisy

Celková účinnosť < 80% - „virtuálne“ rozdelenie

- ❑ v prípade kondenzačnej parnej turbíny s odberom pary sa pri zvýšení množstva využiteľného tepla (z odberov turbíny) znižuje množstvo vyrobenej elektriny,
- ❑ množstvo nevyrobenej „stratenej“ elektriny závisí od parametrov pary v odbere pary a od množstva tepla z odberu turbíny $\beta_{(KVET)} \cdot Q_{(KVET)}$
- ❑ účinnosť výroby elektriny v nekombinovanom režime

$$\eta_{A(N-KVET)} = \frac{A + \beta_{(KVET)} \cdot Q_{(KVET)}}{E_P - E_{PQ(N-KVET)}} = \frac{A + \frac{\beta_{Q_2} \cdot Q_2 + \beta_{Q_3} \cdot Q_3}{Q_2 + Q_3}}{E_P - E_{Q_1}}$$

VÝPOČET MNOŽSTVA ELEKTRINY KVET

Všeobecne záväzné právne predpisy

Celková účinnosť < 80% - „virtuálne“ rozdelenie

$$\eta_c < 80\%$$

- určenie koeficientu kombinovanej výroby „c“ (elektrina/teplo) s použitím požadovanej minimálnej účinnosti kombinovanej výroby pre kondenzačnú parnú turbínu s odberom pary

$$\eta_{KVET} = 80\%$$

$$c = \frac{\eta_{A(N-KVET)} - \beta \cdot \eta_{(KVET)}}{\eta_{(KVET)} - \eta_{A(N-KVET)}}$$

$$\rightarrow A_{(KVET)} = c \cdot Q_{(KVET)} = c \cdot (Q_2 + Q_3)$$

$$A_{(N-KVET)} = A - A_{(KVET)}$$

$$\eta_c < 80\%$$

VÝPOČET MNOŽSTVA ELEKTRINY KVET

Všeobecne záväzné právne predpisy

Celková účinnosť < 80% - „virtuálne“ rozdelenie

□ rozdelenie množstva paliva

▪ palivo pre elektrinu vyrobenú nekombinovanou výrobou

$$E_{PA(N-KVET)} = \frac{A_{(N-KVET)}}{\eta_{A(N-KVET)}}$$

▪ palivo pre kombinovanú výrobu

$$E_{P(KVET)} = E_P - E_{PA(N-KVET)} - E_{PQ(N-KVET)}$$

$$E_{P(KVET)} = E_P - E_{PA(N-KVET)} - E_{PQ1}$$

ÚSPORA PRIMÁRNEJ ENERGIE

Výpočty

---

(1) Úspora primárnej energie v zariadeniach na kombinovanú sa vypočíta podľa vzorca

$$\Delta E = \left(1 - \frac{1}{\frac{\eta_{Q_{KVET}}}{\eta_{Q_{ref}}} + \frac{\eta_{A_{KVET}}}{\eta_{A_{ref}}}} \right) \times 100\%$$

pričom

ΔE - úspora primárnej energie vyjadrená v percentách,

$\eta_{Q_{KVET}}$ - tepelná účinnosť kombinovanej výroby vyjadrená v percentách,

$\eta_{Q_{ref}}$ - referenčná hodnota účinnosti samostatnej výroby tepla vyjadrená v percentách,

$\eta_{A_{KVET}}$ - elektrická účinnosť kombinovanej výroby vyjadrená v percentách,

$\eta_{A_{ref}}$ - referenčná hodnota účinnosti samostatnej výroby elektriny vyjadrená v percentách .

ÚSPORA PRIMÁRNEJ ENERGIE

Výpočty

---

(2) Tepelná účinnosť kombinovanej výroby sa vypočíta podľa vzorca

$$\eta_{Q_{KVET}} = \left(\frac{Q_{KVET}}{E_{PKVET}} \right) \times 100\%$$

pričom

Q_{KVET} - množstvo využiteľného tepla vyjadrené v megawatthodinách za rok,

E_{PKVET} - množstvo energie v palive použité na výrobu využiteľného tepla kombinovanou výrobou, výrobu elektriny kombinovanou výrobou a výrobu mechanickej energie kombinovanou výrobou vyjadrené v megawatthodinách za rok.

(3) Elektrická účinnosť kombinovanej výroby sa vypočíta podľa vzorca

$$\eta_{A_{KVET}} = \left(\frac{A_{KVET}}{E_{PKVET}} \right) \times 100\%$$

pričom

A_{KVET} - množstvo elektriny vyrobenej kombinovanou výrobou vyjadrené v megawatthodinách za rok. V prípade, že zariadenie na kombinovanú výrobu vyrába mechanickejšiu energiu, zvýši sa ročné množstvo elektriny vyrobenej kombinovanou výrobou o množstvo elektriny, ktoré je ekvivalentné množstvu vyrobenej mechanickej energie.

ÚSPORA PRIMÁRNEJ ENERGIE

Referenčné hodnoty účinnosti samostatnej výroby elektriny

Palivo	Rok uvedenia do prevádzky											
	do 1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006-2011	
Tuhé	Čierne uhlie, koks	39.7%	40.5%	41.2%	41.8%	42.3%	42.7%	43.1%	43.5%	43.8%	44.0%	44.2%
	Hnedé uhlie, lignit, brikety	37.3%	38.1%	38.8%	39.4%	39.9%	40.3%	40.7%	41.1%	41.4%	41.6%	41.8%
	Rašelina	36.5%	36.9%	37.2%	37.5%	37.8%	38.1%	38.4%	38.6%	38.8%	38.9%	39.0%
	Drevo	25.0%	26.3%	27.5%	28.5%	29.6%	30.4%	31.1%	31.7%	32.2%	32.6%	33.0%
	Poľnohospodárska biomasa	20.0%	21.0%	21.6%	22.1%	22.6%	23.1%	23.5%	24.0%	24.4%	24.7%	25.0%
	Komunálny odpad	20.0%	21.0%	21.6%	22.1%	22.6%	23.1%	23.5%	24.0%	24.4%	24.7%	25.0%
	Biologicky neodbúrateľný komunálny a priemyselný odpad	20.0%	21.0%	21.6%	22.1%	22.6%	23.1%	23.5%	24.0%	24.4%	24.7%	25.0%
	naftonosné bridlice	38.9%	38.9%	38.9%	38.9%	38.9%	38.9%	38.9%	38.9%	38.9%	38.9%	39.0%
Kvapalné	plynový olej, LPG	39.7%	40.5%	41.2%	41.8%	42.3%	42.7%	43.1%	43.5%	43.8%	44.0%	44.2%
	Biopalivo	39.7%	40.5%	41.2%	41.8%	42.3%	42.7%	43.1%	43.5%	43.8%	44.0%	44.2%
	Biologicky odbúrateľný odpad	20.0%	21.0%	21.6%	22.1%	22.6%	23.1%	23.5%	24.0%	24.4%	24.7%	25.0%
	Ostatný odpad	20.0%	21.0%	21.6%	22.1%	22.6%	23.1%	23.5%	24.0%	24.4%	24.7%	25.0%
Plynné	ZPN	50.0%	50.4%	50.8%	51.1%	51.4%	51.7%	51.9%	52.1%	52.3%	52.4%	52.5%
	Rafinérsky plyn	39.7%	40.5%	41.2%	41.8%	42.3%	42.7%	43.1%	43.5%	43.8%	44.0%	44.2%
	Bioplyn	36.7%	37.5%	38.3%	39.0%	39.6%	40.1%	40.6%	41.0%	41.4%	41.7%	42.0%
	vysokopecný plyn, ostatné odpadové plyny	35%	35%	35%	35%	35%	35%	35%	35%	35%	35%	35%

Rozhodnutie Komisie 2007/74/ES, ktorým sa ustanovujú harmonizované referenčné hodnoty účinnosti samostatnej výroby elektriny a tepla pri uplatňovaní smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/8/ES

ÚSPORA PRIMÁRNEJ ENERGIE

Referenčné hodnoty účinnosti samostatnej výroby elektriny

- ❑ vzhľadom na hodnotu dlhodobej priemernej ročnej teploty vzduchu na území Slovenskej republiky + 9°C sa uplatní korekčný faktor, ktorým sa harmonizovaná referenčná hodnota účinnosti samostatnej výroby elektriny podľa predchádzajúcej tabuľky zvýši o 0,6 %,
- ❑ následne sa referenčná účinnosť samostatnej výroby elektriny vynásobí korekčným faktorom uvedeným podľa napät'ovej úrovne elektrickej sústavy, do ktorej je zariadenie na kombinovanú výrobu pripojené .

<i>Napätie</i>	<i>Dodávka elektriny do sústavy</i>	<i>Elektrina pre vlastné využitie</i>
> 200 kV	1	0.985
100-200 kV	0.985	0.965
50-100 kV	0.965	0.945
0.4-50 kV	0.945	0.925
< 0.4 kV	0.925	0.860

Rozhodnutie Komisie 2007/74/ES, ktorým sa ustanovujú harmonizované referenčné hodnoty účinnosti samostatnej výroby elektriny a tepla pri uplatňovaní smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/8/ES

ÚSPORA PRIMÁRNEJ ENERGIE

Referenčné hodnoty účinnosti samostatnej výroby tepla

<i>Palivo</i>	<i>Typ paliva:</i>	<i>Para / horúca voda</i>	<i>Priame využívanie tepla spalín</i>
Tuhé	čierne uhlie, koks	88%	80%
	hnedé uhlie, lignit, brikety	86%	78%
	rašelina	86%	78%
	drevo	86%	78%
	poľnohospodárska biomasa	80%	72%
	komunálny odpad	80%	72%
	biologicky neodbúrateľný komunálny a priemyselný odpad	80%	72%
	naftonosné bridlice	86%	78%
Kvapalné	plynový olej, LPG	89%	81%
	biopalivo	89%	81%
	biologicky odbúrateľný odpad	80%	72%
	ostatný odpad	80%	72%
Plynné	ZPN	90%	82%
	rafinérsky plyn	89%	81%
	bioplyn	70%	62%
	vysokopecný plyn, ostatné odpadové plyny	80%	72%

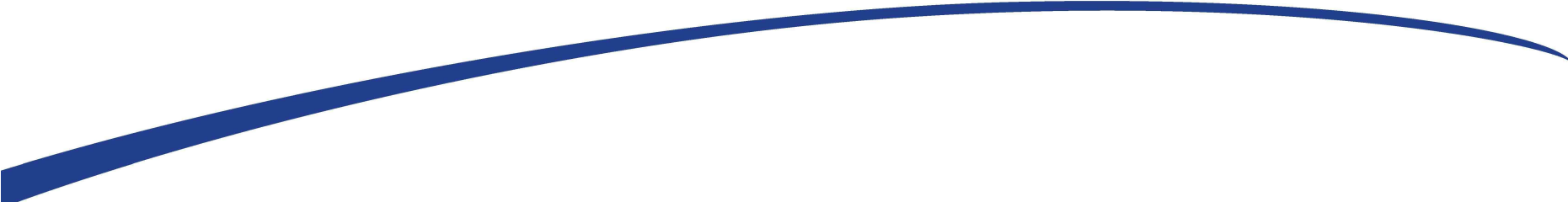
Rozhodnutie Komisie 2007/74/ES, ktorým sa ustanovujú harmonizované referenčné hodnoty účinnosti samostatnej výroby elektriny a tepla pri uplatňovaní smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/8/ES

ÚSPORA PRIMÁRNEJ ENERGIE

Kritérium pre vysoko účinnú kombinovanú výrobu

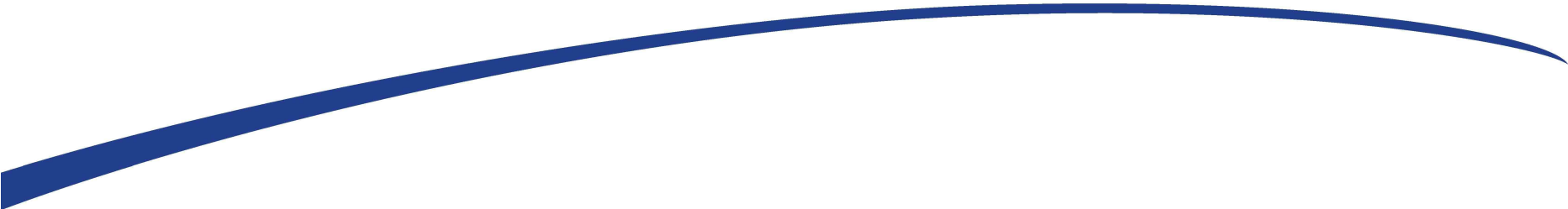
- **vysoko účinná kombinovaná výroba** je kombinovaná výroba
    1. veľmi malých výkonov,
    2. malých výkonov, pri ktorej v porovnaní so samostatnou výrobou tepla a samostatnou výrobou elektriny vzniká úspora primárnej energie,
    3. veľkých výkonov, pri ktorej v porovnaní so samostatnou výrobou tepla a samostatnou výrobou elektriny vzniká úspora primárnej energie vo výške najmenej 10 %.
-

ÚSPORA PRIMÁRNEJ ENERGIE

Kritérium pre vysoko účinnú kombinovanú výrobu

- ❑ **kombinovaná výroba veľmi malých výkonov** je kombinovaná výroba v zariadení na kombinovanú výrobu s inštalovaným elektrickým výkonom zariadenia menším ako 50 kW,
  - ❑ **kombinovaná výroba malých výkonov** je kombinovaná výroba v zariadení na kombinovanú výrobu s inštalovaným elektrickým výkonom zariadenia od 50 kW vrátane do 1 MW,
  - ❑ **kombinovaná výroba veľkých výkonov** je kombinovaná výroba v zariadení na kombinovanú výrobu s inštalovaným elektrickým výkonom zariadenia od 1 MW vrátane.
-

ÚSPORA PRIMÁRNEJ ENERGIE

Kritérium pre vysoko účinnú kombinovanú výrobu
splnené?

Áno!

Ďakujeme za pozornosť!

Dr. Ing. Kvetoslava Šoltésová, CSc.

kvetoslava.soltesova@siea.gov.sk

Ing. Slavomír Cifra

slavomir.cifra@siea.gov.sk

